

Με αφορμή ένα βιβλίο...από τη σχολική μας βιβλιοθήκη

Γιάννη Καμπύση, «Οχτροί και φίλοι» και άλλα διηγήματα

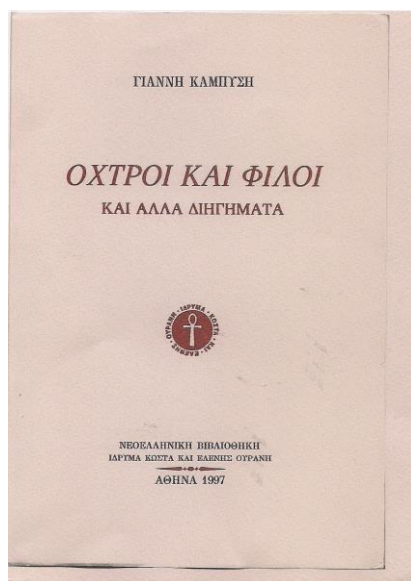
Ο Γιάννης Καμπύσης (1872-1901) γεννήθηκε στην Κορώνη. Ο πατέρας του, Αναστάσιος Καμβύσης, ήταν ζωγράφος και αγιογράφος. Ξάδερφος από τη μεριά της μητέρας του Καλλιόπη Τριγέτα ήταν ο ποιητής Τ.Κ.Παπατσώνης. Ο Καμπύσης, μοναχικό παιδί λόγω της ασθενικής του κράσης, με σαφή την προτίμηση προς τη μελέτη, τελείωσε στη γενέτειρά του το Δημοτικό σχολείο και το Σχολαρχείο. Ολοκλήρωσε τις γυμνασιακές σπουδές του στην Καλαμάτα (1884-1888), όπου ήρθε σε επαφή με την ανθηρή οικονομική και καλλιτεχνική πραγματικότητα της πόλης και πήρε μέρος σε ερασιτεχνικές θεατρικές παραστάσεις. Το 1888 μετέβη στην Αθήνα, όπου σπούδασε νομικά, αλλά ποτέ δεν εργάστηκε ως δικηγόρος. Επί μια τριετία (1896-1899) ήταν υπάλληλος του Υπουργείου Οικονομικών, θέση που του προξενούσε πλήξη αλλά την δέχθηκε λόγω οικογενειακών πιέσεων.

Παράλληλα, το 1895 δημοσίευσε το πρώτο διήγημά του, το «Παουλίνα-Παουλίνα», και έως το 1898 ασχολήθηκε με την πεζογραφία και το θέατρο. Το πρώτο θεατρικό του έργο, *Το μυστικό του γάμου*, δημοσιεύτηκε το 1893. Συνεργαζόταν επίσης με τα περιοδικά *Εικονογραφημένη Εστία* και *Φιλολογική Ηχώ*. Η άποψή του για τη λογοτεχνία αυτήν την πρώτη περίοδο ήταν επηρεασμένη από το ανανεωτικό κλίμα της πεζογραφίας της γενιάς του 1880, με τη στροφή του ενδιαφέροντος στο λαό της υπαίθρου. Επίσης, αρχικά αντιμετώπισε θετικά τις γλωσσικές θεωρίες του Γιάννη Ψυχάρη και έγινε ο πιο φανατικός από τους υποστηρικτές του. Παράλληλα, συνεργάστηκε με τους Ιωάννη Γρυπάρη και Κώστα Χατζόπουλο στην έκδοση του πρωτοποριακού περιοδικού *Η Τέχνη*.

Το 1898 παραιτήθηκε από τη θέση του στο Υπουργείο και πραγματοποίησε ταξίδι στη Γερμανία, επηρεασμένος και από τη γενική τάση των νέων της εποχής, που απομακρύνονταν πλέον από τις γαλλικές επιδράσεις και «ανακάλυπταν» το βορειοευρωπαϊκό πνεύμα. Το διάστημα της παραμονής του εκεί ήταν καθοριστικό για την πνευματική του εξέλιξη: αγάπησε τη χώρα σαν δεύτερη πατρίδα, επηρεάστηκε από τον νιτσεϊσμό, γνώρισε τις σοσιαλιστικές ιδέες και αναθεώρησε πολλές από τις προηγούμενες αντιλήψεις του για θέματα γλωσσικά και λογοτεχνικά, πράγμα που τον έφερε σε ρήξη με παλιούς φίλους και συνεργάτες, όπως οι Ι.Γρυπάρης και Γ.Ψυχάρης. Ένα σοβαρό κρουολόγημα τον ανάγκασε να επιστρέψει στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 1899 και στο διάστημα 1899-1901 ασχολήθηκε με τη συγγραφή θεατρικών έργων, μεταφράσεων, ποίησης, κριτικών άρθρων και μελετών. Παράλληλα ίδρυσε μαζί με τον Δημήτρη Χατζόπουλο (Μποέμ) το περιοδικό *Ο Διώνυσος* (1901), που συνέχισε το ανανεωτικό πνεύμα της *Τέχνης*. Το κρουολόγημα, όμως, εξελίχθηκε σε φυματίωση και ο Καμπύσης πέθανε τελικά στην Αθήνα, σε ηλικία 29 ετών. Στην κηδεία του τον επικήδειο εκφώνησε ο Κωστής Παλαμάς.

Ο Καμπύσης στόχευσε στην ανανέωση του ελληνικού θεάτρου φέρνοντας στην Ελλάδα το βορειοευρωπαϊκό αστικό δράμα, το νατουραλισμό και το συμβολισμό, και μεταφυτεύοντας τα γερμανικά ιδεώδη στον ελληνικό χώρο για να βοηθήσει στο ξεπέρασμα του κοινωνικού και ιδεολογικού αδιεξόδου

του. Μετέφρασε, επίσης, σημαντικά έργα της βορειοευρωπαϊκής λογοτεχνίας, ενώ ενδιαφέρον είναι το κριτικό έργο του, με άρθρα δοκίμια και μελέτες για σπουδαίους γερμανούς, ρώσους και σκανδιναβούς συγγραφείς.

Στο διάστημα 1894-1898 ο Καμπύσης συγγράφει τα πεζογραφήματά του που μας απασχολούν εδώ. Το πεζογραφικό του έργο αποτελείται από 6 σύντομα διηγήματα και τη νουβέλα *Οχτροί και φίλοι*. Από τα διηγήματα, τα τρία είναι εμπνευσμένα από την ιδιαίτερη πατρίδα του και εντάσσονται σε μία ενότητα με τίτλο «Χωριάτικη Ζωή» (1894-1896): *Παουλίνα-Παουλίνα*, *Το μάτι του δράκοντα*, *Ο Γιάννης Μάνταλος*. Σε αστικό περιβάλλον εκτυλίσσονται τα άλλα τρία διηγήματά του, *Στερνή ματιά*, *Καινούργιες μυρωδιές*, *Τα ρόδα του Ηλιογάβαλου*.

«Πνεύμα οξύ και παρατηρητικό», ο συγγραφέας ξεδιπλώνει πτυχές του αφηγηματικού του ταλέντου στην ποσοτικά περιορισμένη πεζογραφική του παραγωγή, που εμφανίζει μια δυαδική θεματική: επαρχία-μεγαλούπολη, Μεσσηνία-Αθήνα. Η πρωτοπόρα δημιουργική του συνείδηση

πρόλαβε να εκφραστεί στο μικρό διάστημα που ασχολήθηκε με το αφηγηματικό είδος: η ενασχόλησή του με την ηθογραφία δεν αποβλέπει απλώς στην ειδυλλιακή παρουσίαση του αγροτικού χώρου, των ηθών και των εθίμων του, αλλά και στον κοινωνικό προβληματισμό πάνω σε ζητήματα όπως αυτό των τρωτών της κομματικοποίησης και της εκλογικής αναμέτρησης (*Οχτροί και φίλοι*) ή της επιβολής της ομάδας πάνω στα άτομα («Παουλίνα-Παουλίνα»). Αλλά και η ειδυλλιακή ανάπλαση της ζωής του χωριού συνδυάζεται με μια γνήσια ποιητική διάθεση και μια λεπτή σάτιρα, συνθέτοντας ένα «μικρό αριστούργημα», «Το μάτι του δράκοντα». Η ψυχαική δημοτική, στην οποία είναι γραμμένα όλα τα πεζογραφήματα του Καμπύση, «φωτογραφίζει» με επιτυχία την έντονα ιδιωματική γλώσσα του χωριού της Μεσσηνίας μέσα στα ηθογραφήματά του. Η σύνθεση των αστικών του αφηγημάτων, από την άλλη πλευρά, αντικατοπτρίζει αφενός το αυξημένο ενδιαφέρον της εποχής για τον ανθρώπινο ψυχισμό και εκφράζει αφετέρου την ανάγκη ανανέωσης της πεζογραφίας με τη μετάβαση από την ηθογραφία στην παρουσίαση του αστικού πνεύματος και χώρου. Αν σταθούμε στο έργο που αποτελεί το επιστέγασμα της ηθογραφίας του Καμπύση, τη νουβέλα *Οχτροί και φίλοι*, θα διαπιστώσουμε ότι αποδεικνύει το βάθος και την ωριμότητα με τα οποία αντιλαμβάνονταν τη δημιουργία «εθνικής λογοτεχνίας» ο νεότερος τότε συγγραφέας. Στο αφήγημα αυτό συνδυάζονται επιτυχημένα η παρουσίαση μιας ερωτικής ιστορίας, η διαγραφή των χαρακτήρων, του ψυχισμού και των σχέσεων των χωρικών και η περιγραφή της κουλτούρας του χωριού με τον κοινωνικό προβληματισμό και την καταγγελία των τρωτών του εκλογικού συστήματος. Με μια εκτεταμένη θεατρόμορφη αφήγηση, ο Καμπύσης παρουσιάζει μια «ζεστή αναπαράσταση ζωής στην ελληνική επαρχία» ζωντανεύοντας έναν κόσμο που έσβηνε, το ελληνικό χωριό του τέλους του 19^{ου} αιώνα με την καθημερινότητα, τα ήθη και τα έθιμά του, και ψυχογραφώντας επιτυχημένα τους ήρωές του, τους οποίους περιβάλλει με την αγαπητική του ματιά.

Να έχετε μια απολαυστική αναγνωστική εμπειρία!

Αναζητήστε στη σχολική μας βιβλιοθήκη το βιβλίο: Γιάννη Καμπύση, *«Οχτροί και φίλοι» και άλλα διηγήματα*, Φιλολογική και τυπογραφική επιμέλεια Δέσποινα Ι. Δούκα, Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα 1997, το οποίο διαθέτει κατατοπιστική Εισαγωγή, χρήσιμο Γλωσσάριο και ειδική αναφορά στη γλώσσα του Γιάννη Καμπύση.

Δέσποινα Δούκα, δ.Φ.,
Υποδιευθύντρια 2^{ου} ΓΕΛ. Αγίας Παρασκευής